

Kláster Tišnovský.

Dle rozličných pramenů podává

Leopold Kolísek,

farář v klášteře-Tišnově.

Ve prospěch chrámu „Brány nebes“.

1897.

Tiskem knihtiskárny benediktinů rajhradských v Brně.

Nákladem vlastním.

Cena 10 kr.

Kláster Tišnovský.

Dle rozličných pramenů podává

Leopold Kolísek,

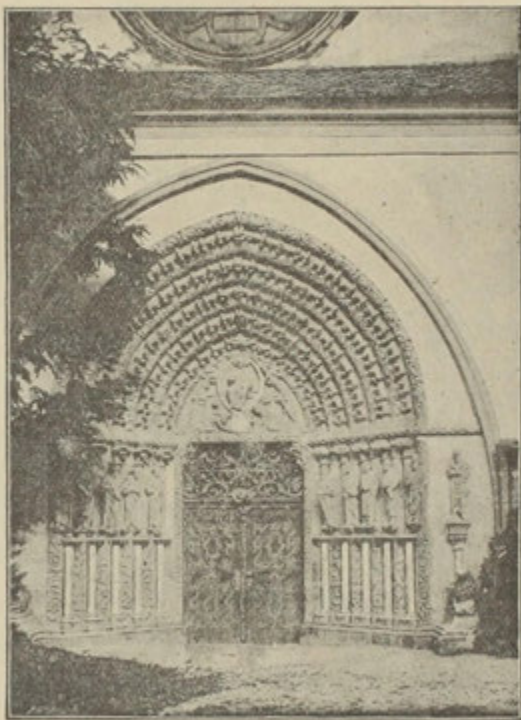
farář v klášteře-Tišnově.

Ve prospěch chrámu „Brány nebes“.

1897.

Tiskem knihtiskárny benediktinů rajhradských v Brně.

Nákladem vlastním.

Portál chrámu P. „Brány nebes“.

V půvabné krajině na pravém břehu řeky Svarcavy, západně od města Tišnova. tam kde končí romantické údolí „Mezihoří“, jímž protéká horská bystřina Loučka, na konci obce Předklášteří, rozkládá se starobylý klášter s velkolepým chrámem. zvaný „Brána nebes“ (Porta coeli). Náleží k nejstarším církevním památkám na Moravě.

Založila jej Konstancia. dcera Bely III., krále uherského a vdova po králi českém, Přemyslu Otakaru I. a chtěla, aby se nazýval „Brána nebes“ (Porta coeli.) Tehdáž v nábožném středověku právě v největším rozkvětu byla ona chvalitebná snaha, zakládáním klášterů rozšiřovati mezi lidem křesťanským zbožnost a osvětu křesťanskou; chudým a poutníkům připravití útulky na zotavenou; útočiště zbožným pannám a kněžím, jimž svět byl těžký, aby v posvátném klidu a ztíši klášterním samojedině a nerušeně Bohu mohli sloužiti. Za tehdejších dob bývaly kláštery výhradným sídlem věd a umění. Jedině v klášteřích tehdejšího času se zapisovaly události

pamětihodné, ježto věk sebou přinášel, proto že řeholníci byli nejvíce k tomu schopni a měli také nejvíce kdy. Není ani jednoho kláštera na Moravě, v němž by se nebylo nalezlo několik takových spisovatelů kronik anebo i učených dějepisců.

Jiná opět příčina ku budování klášterů byla nábožná a vděčná úcta k Bohu a k Svatým Jeho, a sice že se na některém místě ve vlasti stalo něco pro vlast velmi památného a důležitého. Tak na př. r. 1228. vystavěl markrabě Vladislav Jindřich klášter na Velehradě ke cti sv. apoštolů moravských Cyrilla a Methoděje, kterýž dosud i ve své zašlosti svědčí o bývalé nákladnosti a slávě své.

I jiné kromě těchto uvedených mohly býti příčiny ku stavení klášterů, těchto tichých sídel křesťanské zbožnosti a rozjímavé samoty. Takovou příčinu udává nejmladší syn Konstancie Přemysl, kterýž dle vůle své zbožné matky a k prosbám jejím listinu nadací pro klášter Tišnovský vyhotoviti dal, v němžto mezi jiným hned v úvodu píše: „Kterak ke prosbám věhlasné matere své Konstancie, královný české, klášteru, jenž slove „Bránou nebes“ (Porta coeli), ve kterémž velenábožný sbor panen řádu cisterciackého počal Bohu a nejblaboslavenější Panně Marii sloužiti, dal místo a statek v Tišnově, kde by Bohu navždy mohly sloužiti, jehož jsme dali jistými hranicemi odloučiti od jiných majetností našich soumezujících tamo, aby se nestal o to spor a pochybnost, z čehož by nadřečenému klášteru mohly vzejíti nemilé ostudy a znepokojení. — Uvažujice dále, kterak slavné paměti otec náš Přemysl Otakar I., od něhož jsme původ přijali i jméno, při mnohých se účastnil výpravách říšských i vlastních, při nichž

mnoho byl učinil, čehož nebylo lze bez úhony vykonati. I vidělo se dobrotě naší, almužnou a zvláště kláštera nadřečeného štědrotou viny jeho, pokud možná, uleviti, ježto u nejmilostivějšího Soudece, Jehož jest vezdy se smilovávati a odpouštěti, nic dobrého bez odměny nevstává. Též i záslužno, aby pannám, jimž pro křehkost pohlaví nemožno postarati se o živnost, výživu dostatečnou se dostalo, by tak svobodněji na službu Boží se vydávati mohly — —“

K založení toho kláštera koupila uslechtilá královna roku 1233. statky Tišnov a Březinu od Templářů, jimž od roku 1168. náležely. Původně zamýšlela královna založiti panenský klášter cisterciacký v Praze na Poříčí při chrámu sv. Petra, jenž byl majetkem německého řádu. K témuž účelu prodala některé statky jí darované od syna krále Václava I. klášteru v Teplé a za stržené peníze zakoupila chrám a klášter sv. Petra a některé statky jiné náležející řádu německému. Ale později změnila svůj úmysl, poněvadž se jí ono místo v Praze — ve hluku města — ukázalo pro jeptišky nevhodným a umínila si tedy, založiti klášter v kraji odlehlém od světského ruchu a hluku. Proto tedy klášter ten založen v útulné krajině na úpatí Květnice u Tišnova.

Roku 1234. vyhotoviti dal Přemysl, syn královnin, nadační listinu ve Znojmě, v níž statky klášterní znamenitě rozmnožil.

Pamětihodno jest, že celá rodina krále Přemysla Otakara I. vynikala hlubokou zbožností a neúhonným životem. Deery královny ctí se jako svěťice a památka jejich žije v ústech lidu. Na dálném severu Skandinávském vzpomínají Dánové dosud české spanilé Dagmary, již v Čechách zvěčnili Brožík,

Svatopluk Čech a Beneš Třebízský, ve Vratislavi Anny, manželky Jindřicha Pobožného, v Miláně pak Vilemíny, kteráž zemřela v pověsti svěřice.

A kdož by neznal jméno bl. Anežky Přemyslovny, této nejušlechtilejší letorosti rodu Přemyslova!

Kolik zbožných nadání, klášterů a nemocnic hlásá a dosvědčuje její v pravdě křesťanskou spanilou mysl! Anežka od útlého mládí pohrdala slávou světskou a toužila po samotě klášterní. Zevně nosila knížecí šat, ale pod ním ostrý pás a žíněnou košili. Nabízeno jí manželství s císařem Fridrichem III. a králem anglickým Jindřichem III., než ona odmítla a místo toho stala se zakladatelkou kláštera Klarisek na Starém Městě v Praze r. 1235. a jmenována papežem Řehořem IX. abatyší téhož kláštera. Umřela v klášteře dne 2. března 1282. Lid ctil ji za svatou a Pius IX. dekretem ze dne 3. prosince 1874 potvrdil úctu blahoslavené Anežky, svoliv, aby památka její 2. března se konala.

Rovněž i mužští potomci královny Konstancie Václav I. a markrabě Přemysl podali četné důkazy své ušlechtilé, zbožné mysli. Založili mnoho zbožných ústavů, a poskytli hojně prostředků matce a milované sestře k založení klášterů, chudobinců, špitálů, kostelů a j. Tak i klášter a chrám v Předklášteří hlásá do dnes slavnou památku ušlechtilých zakladatelů: Konstancie, Václava I., markraběte Přemysla, ano i svatě Anežky.

Léta Páně 1238. dne 4. dubna potvrdil král Václav v Praze všechna klášteru učiněná darování. Téhož roku přijal papež Řehoř IX. klášter do ochrany církve a udělil všem, kteří by přítomni byli slavnému posvěcení chrámu a kláštera, odpustky 40 dní. V téže

bulle žádal papež na královi, aby osvobodil každého, jenž by putoval ke slavnostnímu svěcení, od placení mýta a cla a to po čtyry týdny před slavností a tolikéž týdnů po ní. Bulla papežská datována jest ze dne 5. listopadu 1238. Podle znění této listiny nebyla stavba kláštera úplně dokončena. To se stalo teprve počátkem roku 1239., kdy i chrám a klášter slavně byl posvěcen olomouckým biskupem Robertem. Při té příležitosti dal zmíněný biskup klášteru právo presentovati faráře pro město Tišnov. Král pak Václav I. tohoto roku 1239. vzdal se statků v Uhřích zakoupených penězi jeho královské matky Konstancie a daroval je klášteru.

Markrabě Přemysl nepřežil dlouho dokončení velikého díla. Téhož roku, kdy chrám dokončen, rozžehnal se Přemysl s tímto světem, a tělesná chránka uložena k odpočinku ve chrámu „Brány nebes“. Za spásu duše svého bratra obětoval král Václav klášteru část krňovského území ve Slezsku listinou danou v Brně dne 27. dubna 1240.

Královna Konstancia častěji navštěvovala klášter Tišnovský a v něm i po nějaký čas přebývala, jak dosvědčují mnohé listiny datované v tomto klášteře. Ano tolik si klášter ten zamilovala, že nemohouc se od něho odloučiti, zvolila si v „Bráně nebes“ místo posledního odpočinku. V klášteře také dokončila pozemskou svou pouť dne 7. prosince 1240. Ještě na smrtelném loži byla pamětliva založeného kláštera odkázavši mu statek Komin u Brna, ježž byla odkoupila od Diviše z Divišova, praotce pánů ze Šternberka. Listina, v nížto se toto nové darování potvrzuje, jest vyhotovena v Tišnově dne 5. prosince 1240. Konstancia nazývá se v ní „druhdy královna česká, nyní však

ponižená děvka Ježíše Krista“. Král Václav zkomoucen nad ztrátou milené matky věnoval klášteru památkou patronátní právo proboštského chrámu Páně na Petrově v Brně (nyní biskupského) jakož i farních kostelů v Bytěši a Mor. Budějovicích. Listina tato má datum ze 7. prosince 1240 a potvrzuje v ní všechna četná darování z dob Konstancie a Přemysla co nejslavněji.

Tělesné ostatky Konstancie uložil král Václav v chrámu Páně „Brány nebes“.

Zajímavé jest ústní podání, které se udrželo mezi lidem až na naše časy, a týká se stavby kláštera. Královně za stavby kláštera došly peníze. V nesnazi této žádala jistého usedlého rolníka z blízké vsi Nelepče, aby přispěl na stavbu kopou grošů. Tento poradiv se s manželkou, přinesl druhého dne dva plné koše peněz; za to si vymínil pouze podlouhlý kus lesa „lichu“, táhnoucí se od vsi až k řídce Loučce. On i manželka jeho byli pak pochováni jakožto dobrodinci kláštera ve chrámu Páně v kapli sv. Ducha.

Tot' stručný nástin o vzniku Tišnovského kláštera a chrámu „Brány nebes“. A jaké byly jeho další osudy? Během půl šesta století svého trvání byl mnohou bouří válečnou, které burácely silou vichřice našimi vlastmi, ve svých základech otřesen, ale vždy zase k čilému životu pookřál.

První bouře přivalila se brzy po založení kláštera od východu. Dr. Jan Bílý píše (Moravan 1855): „Mongolové či Tataři, lid na světě nejohavnější, před tím v Evropě neznámý, vyrojili se jako mračna kobylek z Asie do Evropy. Chtěli podmaniti celý svět. Pod vůdcem Batu táhlo jich 500.000 na západ. Rusko, Polsko, Slezsko poddaly se! Již stanuli na

hranicích českých. Ze západu nebylo lze očekávati proti nim pomoci; všichni se báli. Jedině lev český bděl, hotově se k zápasu s nepřítelem křesťanské osvěty. Nemoha na rozepsané listy dostati pomoci od nikud: samojediný boj podstoupil s Tatary, a cokoli král Václav I. k obhájení celé Evropy byl učinil, jest zásluhou jeho a hrdinských vojinů česko-moravských, zásluhou o celou Evropu a církve katolickou. U Olomouce porazil je slavný Jaroslav, od Václava I. tam odeslaný 25. června 1241.“

„Mezi tím, co Mongolové se pokoušeli dobyti Olomouce, více než pul země pocítilo hrůzu jejich přítomnosti. Silný houf zběře této odtrhna se od nezřízeného celku pádil k jiho-západu, hledaje kořisti. Tato část země posud zůstala nedotknutou nepřítelem, a četná, lidnatá města a dědiny zde kvetly. Mimo vše nadání stanuli divochové před Brnem; klášter Zábřdovický od nich spálen. Běda městům a dědinám okolo Brna! Rajhradský klášter vypálili. Jak klášteru Augustinek v Doubravníku počinili, o tom jest to nejpatrnějším důkazem, že musel znovu postaven býti. Štěpán z Medlova (později z Pernštýna), kterýž jim daroval k vystavění kláštera dědinu Vír a některé pole u Olší, pak les a luka při řece Svratce: v listu nadacím připomíná spuštění kláštera způsobené od Tatarů těmito slovy: „Ku pomoci přispívající pannám Bohu neustále sloužícím v Doubravníku, jejichž klášter divostí a zuřivostí vzteklých psů, jež Tatary zovou, naskrz zhořen a spustošen jest.“ Když tedy v Doubravníku tak řádili tito pěkní hosté: což teprv nadělali v Tišnově klášteře, kterýž jim byl více na očích a při ruce na cestě, též v každém ohledu větší a nákladnější?“ Lze tedy vším právem

za jisto míti, že klášter Tišnovský, sotva zbudovaný, mnoho utrpěl, ale ze základů přece vyvrácen nebyl. Po té hrozně bouři tatarské vrátily se klášternice do svých opuštěných komůrek, ale nalezly zbořeníště. Počaly znovu stavěti, a král Václav nechtěje zajisté, aby památka po jeho matce tak záhy zanikla, byl opětne nápomocen a daroval klášteru dva statky v Uhrách, Selp a Balyarad.

Druhá bouře nebezpečná přivalila se na klášter léta 1252 vpádem Maďarů a Kumánů. Lze však předpokládati, že bouře tato minula bez trvalých neblahých účinků. Domy ze dřeva a hlíny vypálili, pole a sady spustošili, obydlí vydrancovali, obyvatele, kteří nesechovali se do pevných hradů anebo do nepřístupných lesův a roklí, povraždili anebo odvedli do zajetí, ale na boření pevných staveb neměli ani kdy ani bořících nástrojů.

Doba od založení kláštera až k husitským válkám jest v dějinách kláštera dobou nejslavnější; slynul bohatstvím, nařívaje darováním stále nových statků, ale ještě více vzornou kázní a zbožností. Pověst a sláva jeho šířila se až za hranice vlasti moravské. Vévoda slezský Jindřich založil ve Vratislavi panenský klášter řádu cisterciáckého a nařídil ve své poslední vůli r. 1290., aby do nově založeného kláštera „sv. kříže“ uvedeny byly jeptišky z Tišnova.

Králové čeští a markrabata moravští nepřestávali býti pamětlivi Tišnovského kláštera a obdarovávali jej vždy novými statky a výsadami. Tak Karel IV., jeho bratr Jan, královna vdova Eliška Přemyslova, olomúcký biskup Konrad a mnozí kanovníci olomúcké kapitoly štědře obmyslili Tišnovský klášter, tak že

byl na vrcholu slávy a bohatství, když husitské války rozburácely se v naší vlasti.

Dr. Jan Bílý píše: „Po upálení nešťastného a neskonného Jana Husa a Jeronyma zaplanula pochoděň válek husitských, kteréž hubily obojí vlast Čechii i Moravu, jakož i všecky krajiny okolní po 15 let! Žižka, vůdce Husitův, nepřítel šlechty a apoštol demagogie, obzvláště měl namířeno na kláštery o nichž nechvalné domnění měl, že jsou v nich naskrz jen temnomilové a zaháleči. I pálili tedy kláštery a zabíjeli mnichy, lebky jim palcáty roztrštějíce. R. 1425. na př. vypravuje se nám (Palacký „Dějiny národa českého“. Díl III., č. 2, str. 24), kterak Táborové měli obsazený klášter Třebíč, kterýž byl veliký a obsáhlý jako pevnost. Císař Sigmund, jehož se Morava držela, se zetěm markrabětem Albrechtem, táhli proti nim k Třebíči; nemohli však jí vyrvati Husitům. Proto couvnul císař od Třebíče zpátky, a na sv. Šimona a Judy (28.—29. října 1425) položil se táborem nedaleko Tišnova. Za lesem „Klučany“ (nyní se říká „Klucanina“) řečeným rozprostírá se úrodná rovina, kolem horami obklopená. V ní leží dedina Malostovice a znamenitý někdy a hradbou obehnaný Drásov. Tam se rozvalilo kolem všech Svatých vojsko naše, kteréž brojilo proti Husitům. Ubohé panny z kláštera Tišnovského již dávno se byly rozutíkaly, kam která mohla, jakmile se hrozivě blížil Husita rozpálený s hlavní rozháranou ke klidným stěnám „Brány nebes“. — Za jejich nepřítomnosti Husita spálil a zbořil, kde jen co bylo, a statky jim pobrali sousední páni, jako sokolové z hradů svých na ně číhajíce, rozdělivše se o ně.“

„Za celý čas, co trvaly tyto bouře husitské, které

byly abatyše v klášteře Tišnovském, nevíme. Poslední se nám udává r. 1400 Kateřina II., a po ní je dlouhá mezera v posloupnosti. Snad byly voleny, ale vně kláštera od pannen rozprchlých. Teprve zase r. 1457. naskytá se nám v klášteře samém abatyše Eliška II., kteráž hořké vede stížnosti a žaloby u tehdejšího hejtmána zemského Jindřicha z Lipé, že pán na Pernštejně nejvíce statků klášteru pobral i nyní jim je nazpět vydati nechce, ač markrabě Albrecht již r. 1437. všechny výsady a majetnosti kláštera toho byl potvrdil a obnovil. Nyní se opět vzmáhal klášter a panny si vystavěly zase svou svatyni důstojně a biskup Olomúcký Vilém vysvětil ho znovu a oltáře jeho r. 1454.“

„Šťastně žily a v pokoji svatém sloužily Bohu sestry klášterní u zákrytu svém po přestálých bouřech husitských, daleko světa hlomozu a pikel jeho.“

Klášter za těch dob mohutněl, poněvadž mnohé řeholnice darem jemu přinášely svoje věno, které mnohdy bylo veliké, neboť za tehdejších dob i dcery ze zámožných a vznešených rodin ochotně do klášterů vstupovaly, chtějice zde v odloučenosti od světa pokojně a svatě život Bohu zasvěcený trávit.

Než již začátkem 16. století nastaly klášteru opět trudné chvíle. Náboženské různice, jež v 16. století znepokojovaly Čechy a Moravu, neušetřily ani pokojných obyvatel kláštera. Tím se stalo, že přísná druhdy kázeň klášterní se uvolnila, nastal odpor proti klášterům následkem zhoubného učení nešťastného Lutra, tak že r. 1544., když se volila 24letá abatyše Barbořa Konická ze Švábenic, u přítomnosti opata Velehradského byly v klášteře Tišnovském všeho všudy tři klášterní sestry. Tu napadlo biskupu Olo-

múckému, aby některé kláštery v jedno spojil a protřusil klášter v Pustoměři (1588) a klášternice přidělil klášteru Tišnovskému. Kázeň v klášteře Tišnovském klesala víc a více, tak že abatyše Anežka III. Kutinská z Kutné hory byla r. 1603. z úřadu svého sesazena a do kláštera kdesi ve Slezsku zavezena, kdež téhož roku ještě skonala.

R. 1616. stala se abatyší Kunhuta z Komořan. Za ní udála se nešťastná bitva na „Bílé Hoře“ u Prahy, a následkem této události musila ona se sestrami zase opustiti tiché celv své, a utekly se na hrad Pernštýn, neboť stavové moravští, kteří byli povstali proti císaři, pobrali věrným pannám všechny statky jejich a mezi sebe rozdělili ještě před bitvou na „Bílé Hoře“. Když však byli přemoženi onou bitvou, tu vtrhli Poláci, spojenci císařovi, na Moravu a ukrutnou pomstu zde provádějíce bez rozvahy všude mnohou škodu způsobili. Abatyše Kunhuta zemřela zatím na hradě Pernštýnském ještě v mladém věku a to hořem nad tím, že jim bylo zakoušeti takových strastí.

Teprve r. 1625. vrátily se řeholnice do opuštěných cel, počtem deseti, a zvolily si za abatyši Annu Skrimirskou z Pilsenburku. Nová abatyše záhy pomýšlela, jak by zbořené budovy klášterní opravila, což se jí z části podařilo. R. 1633. byla abatyše v noci dne 1. června loupežně přepadena. A sice její duchodní a pekař klášterský vrazili do jejího obydlí o půl noci a obořivše se na ni, těžkými ranami ji nutili, aby řekla, kde má zahospodařené peníze a stříbro a klenoty kostelní. Avšak abatyši poštěstilo se uniknouti oknem a schovati se pod mostem, kterýž se klenul přes řeku Švarcavu. Zločinci obávajíce se, že by

mohli býti prozrazeni, dali se na útek a prekli až do Bosonoh, kdež se prozradili, když jeden z nich prodával pečetní prsten, který byl abatyši s prstu stáhnul.

Ještě nebyly klášterní budovy úplně v pořádku, když nové hrozné neštěstí přivalilo se na konvent. Po krvavé bitvě u Svidnice vpadli Švédové na Moravu. Zemi hrozně poplenili daleko široko. Jedno oddělení Švédů přepadlo klášter dne 17. července 1642. Jeptišky trýznili a zastřelili probošta Arnolda Weisskoppa. Jen stěží utekla abatyše se sestrami na hrad Pernštýn, poněvadž páni Pernštýnští obdrželi od krále Vladislava právo ochranné nad tímto klášteřem r. 1510. i s platy, jež klášter císaři platiti povinen byl.

Když pominuly bouře válek švédských, vrátily se panny opět do kláštera. „Brána nebes“ poznenáhla zotavovala se z krutých pohrom, ano vlivem příznivých okolností nabyla takového blahobytu, že abatyše Božena Sazavská mohla podniknouti velkolepé opravy a přestavby kláštera.

Avšak byla teprve část zamýšleného plánu provedena, když r. 1741. Prusáci vtrhli na Moravu. Ještě hůře než Švédové řádili žoldnéři krále Bedřicha Velikého v Tišnově. Hrozili, že vypálí celý klášter, nevyplatí-li jim abatyše 100.000. Tak ohromného obnosu nemohl ovšem klášter sehnati, načež prusáci vydrancovali konvent i chrám, dobytek ze stájů odvedli a mlýn klášterní, kovárnu a dvůr zapálili. Nebohou abatyši necitelní vojáci násilně vlekli z příbytku až ku bráně klášterní. Probošta Lucia Rutta, kaplana a důchodního, odvedli napřed do Olomouce, později do Nissy ve Slezsku, odkudž teprve po uzavřeném míru r. 1742. na svobodu byli propuštěni.

Ani těmito pohromami nebyla činnost abatyše Boženy Sazavské ochromena, a proto sotva že Prusáci odtáhli, pokračovala v započatém díle. R. 1748. byly budovy klášterní dokončeny, zvonice nad kostelem mědi pokryta, a hostinec před branou klášterní, nyní nová hospoda zvaný, a lékárna poblíž kostela vystaveny. Nad to zjedнала abatyše četná, skvostná mešní roucha, většinu dluhů poplatila a ještě značnou sumu peněz zahospodařila, za něž pak koupeny některé statky od hrabat Serenyi. Také zasluhuje zmínky, že se abatyši Boženě podařilo, oč její předchůdkyně v 16. století marně pracovaly, aby totiž klášter byl vymaněn z duchovní moci opata Velehradského. Ona totiž nepřijala za probošta kandidáta opatem Velehradským presentovaného, nýbrž podřídila klášter opatu kláštera Sedleckého v Čechách. Po smrti této vzorné abatyše, — již pro neobyčejně krásné písmo nazývá dr. Bílý „ženským krasopiscem“ — r. 1749. snažily se i její nástupkyně statky klášterní novými koupěmi rozmnožiti a konventní budovy novými koupěmi rozmnožiti a konventní budovy novými přístavbami rozšířiti. Jakkoli koupě a stavby mnoho výloh pohltily, byly příjmy kláštera přece dosti značné, takže stačily na slušnou výživu 60 jeptišek. Více jich také nesmělo v klášteře přebývat, jak nařizoval dvorní dekret z r. 1754.

Kolem roku 1766. dala abatyše Gottharda postavit hlavní oltář a dva poboční nákladem 30.000 zl. Sama však nedočkala se dokončení oltáře, nýbrž dokončen byl teprve za abatyše Sapiencie Sojkové. Oltáře jsou z mramoru domácího, lámaného na hoře Dřínové a Květnici. —

Když roku 1777. bylo zřízeno v Brně biskupství,

odpadlo abatyši kláštera Tišnovského právo presentovati probošta při chrámu sv. Petra v Brně, za to obdržela právo presentovati dva kanovníky při biskupské kapitole v Brně. Než nebylo přáno klášteru práva toho dlouho užívati. „Bráně nebes“ blížila se poslední hodinka.

Roku 1782. dne 8. března podepsal císař Josef II. dekret, jímž nařídil zrušení kláštera. Jak známo, stihl podobný osud přechetné kláštery v našich vlastech.

Na svátek sv. Josefa, dne 19. března 1782, zrušení provedeno, jeptišky počtem 45 propuštěny. Abatyše Sapiencia Lojtkova se srdcem zlomeným opouštěla posvátné místnosti, odebrala se do své vlasti pannenské Týnice v Čechách, a tam ještě téhož roku 1782 zármutkem a žalem skonala. Bohoslužebných rouch a nádob vzácných bylo zde velmi mnoho; všechno vyceněno za nízkou cenu na 10.000 zl. Přesly většinou do rukou světských.

Ke statkům klášterním při jeho zrušení náležely tyto osady: Město Tišnov, vesnice: Bosonohy, Bělč, Borač, Březina, Drahonín, Drásov, Hájek, Hradčany, Jamné, Jilmoví, Komín, Kynice Německé, Loučky Horní a Dolní, Lomnička, Lubný, Nová Ves, Olší, Ochoz, Oujezd, Rohozdec, Říkonín, Šerkovice, Skreje, Štěpánovice, Střemchoví, Svato-slava, Víska, Vratislávka, Vsechovice, Předklášterí, Zahrada, Žďárec a Železný.

Roku 1789. dostal panství to v dědičný nájem Vilém baron Mundi, který je pak r. 1799. koupil za 277.179 zl. 35 kr. Po něm je zdědil syn Jan, a ten (vyloučiv dědiny Komín, Bosonohy a Něm. Kynice) prodal je za 200.000 zl. 1821 svobodnému

pánu Bedřichu Schellovi z Wittinghoffu. Konečně dne 21. června 1861 stal se majitelem panství Tišnova klášter Mařidolský v Saské Lužici za obnos 480.000 zl., a tím způsobem cisterciácký druhdy klášter „Brána nebes“ stal se majetkem opět panenského cisterciáckého kláštera v Mařidolích.

Co stalo se s budovami zrušeného kláštera? Co s chrámem? Chrám klášterní stal se farním, od té doby nedoznal žádné větší změny, leda že během tohoto století hodně sešel. Plíře jsou nepěkně na zeleno natřeny ještě z minulého století, a v klenbě, jakož i v postranních zdech jeví se četné trhliny — jakoby vrásky staroby.

Nejpamátnější je hlavní portál. Svou krásnou ornamentikou je daleko široko proslulý a snad jediný svého druhu na celé Moravě. Zejména zde vynikají sochy dvanáci apoštolů, vytesané z kamene; hlavy a nohy však, které asi při pustošení chrámu byly zuráženy, jsou nahrazeny sádrovými. Nad hlavní branou je relief, jež vylicuje dr. Bílý následovně: „Kolo ve kterém Kristus na prestolu sedí, znamená vesmír, jehož jest Kristus Pánem dle slov jeho: „Dána jest mi všeliká moc na nebi i na zemi.“ Že pak Kristus je skutečně spásou člověčenstva, prostředníkem světa a středem historie, o tom svědectví vydávají zákon a prorokové, odtud v pravo a v levo representanti obého: Mojžíš a Eliáš, jakož se i zjevíli na Táboře při proměnění Páně, a na čtyřech místech čtyři evangelisté, avšak podle starodávného zvyku místo nich jen jejich symboly: anděl symbol Matoušův, lev Markův, býk Lukášův, orel Janův; neboť sv. evangelisté vydávají svědectví, že Kristus jest spasitel světa zaslíbený. A tak v tomto skupení osob

hlubokomyslně provedeném proroci, zákon a sv. evangelisté vydávají svědectví Kristu, jemuž zbožná královna Konstancie a její syn markrabě Přemysl, na kolenou klečíce v hluboké úctě své nadání, totiž tento klášter ve způsobě malého domku na jakési ploché nádobě obětují.“

Portál opraven byl roku 1876. obnosem 256 zl., jež vynesla sbírka mezi ochotnými farníky.

Oltářů chrámových je pět. Hlavní oltář je velkolepý, po stranách s mohutnými sloupy. Sádrové sochy na oltářích, jakož i překrásnou kazatelnu zhotovil brněnský sochař Ondřej Schweigel. Obraz hlavního oltáře, představující Nanebevzetí Panny Marie, a jednoho pobočního, totiž sv. Jana Křtitele, jest dovedná práce znamenitého vídeňského malíře Maulpertsche. Obraz sv. Jana Nepomuckého na druhém pobočním oltáři maloval jesuita Ignác Raab. Od téhož jesuity malováno jest oněch 36 velkých obrazů, jež visí na stěnách chrámových; zobrazují výjevy ze života Pána Ježíše a Panny Marie. Pocházejí ze zrušené kolleje jezuitské v Kutné Hoře a zakoupeny byly roku 1773. za 3000 zl. Vlhkem však již valně utrpěly. Poboční lodě zakončují se dvěma kaplemi. Na pravo zasvěcena jest sv. Bernardu, na levo Seslání Ducha sv.

Letos přibyl nový oltář Panny Marie Lúrdské. Jeskyně na tomto oltáři vystavena jest z přirozených omšených balvanů z údolí Mezihorského a v ní umístěna socha Panny Marie Lúrdské v nadživotní velikosti, umělecké to dílo sochaře Josefa Runggaldiera z Grödenu v Tyrolích. Socha byla posvěcena slavným způsobem o slavnosti Neposkvrněného Početí Panny Marie dne 8. prosince.

Pod chrámem jsou dvě krypty, do nichž se vchází z kostela pohodlnými schody. Vchod příkryt velkým kamenem. První vystavěna r. 1752. a určena pouze pro jeptišky; druhá z roku 1753. určena pro kněze a některé vznešené světské osoby. Jednotlivé hroby jsou zazděny a na nich připevněna cínová tabulka s nápisem. Právě letos byly krypty otevřeny a těšily se veliké návštěvě nejen místních obyvatel, nýbrž i cizinců. Některé hroby byly otevřeny. Zajímava jest okolnost, že náboženské předměty, jako růžence na niti(!), křížky a j. jsou skoro úplně zachovalé.

Co se budov klášterních týče, kdyby tak ty zpustlé zdi mohly vypravovati, co se v nich dalo od dob zrušení kláštera! V letech padesátých stěžuje si dr. Bílý, an píše:

„V kobkách posvátných, ve kterých ještě nedávno zbožné jeptišky tiše kráčely, je nyní velice živo a hemží se lidstvo, sloužící nové bohyni — průmyslu (Industrie) a v ý d ě l k u.

Jsou tu v klášteře dvě fabriky, c u k r á r n a a b a r e v n a. Avšak červeným barvením krajina se nestává na duchu veselejší, aniž cukrem stav pospolitý sladším a příjemnějším. Divný to věru dojem činí, viděti tu v těch stěnách středověkých točiti se kola strojů moderních, to hemžení a běhání, ty začaděné a zamúněné tváře, kteréž někdy i den sváteční v puchu a vzduchu řepovém a krappovém strávití musejí, číhající u výhně rozpálené, zapomínající, čeho ona jest obrazem pro ty, co za výdělek prodávají spasení duší, viděti tyto lidské mašiny bděti u těch bezživých strojů; zvláštní cit bolestný zmocní se duše a slza mutná vyroní se po lících, když znatel krásných

umění a dějin vkročí do chodby křížové . . . Kde dlažba černidlem z kostí napražených (spodium) zasypaná, takže se musí brodit a začernit, kdo chce přes ty náspy spodiové překročit do onoho sloupení překrásného.“ — Ano vypravují lidé, že právě v bývalé síni kapitolní, kde se konávala volba abatyše, a kde až posud stojí kamený oltář, mlely se kosti na spodium! Nyní ovšem vypadá to poněkud jinak, poněvadž klášter Mařidolský dal křížovou chodbu i onu síň kapitolní nákladem několika tisíc zlatých opravit. Barvírna zanikla a cukrovar vystaven poblíž kláštera. Přece však opuštěné zdi, zpustlé cely klášterní působí dojmem trapným, ne-mazatelným. Kdyby tak dnes povstala zbožná zakladatelka Konstancie z hrobu, co by tomu zpuštění řekla?!

Ano když jsme se zmínili nyní o Konstancii, uvedeme také ve známost, kde odpočívají její ostatky. Bylo z počátku řečeno, že Konstancie byla pochována po svém přání v chrámu P. „Brány nebes.“ Roku 1867. byly dle záznamu domácího farního protokolu ostatky její z hrobu před hlavním oltářem vyzviženy a vzal je sebou tehdejší probošt P. Konrad Preiss do Mařidolů, slibiv, že je dá na způsob těla upravit a v sarkofagu nazpět do chrámu „Brány nebes“ odevzdá. Avšak doposud se tak nestalo, a ostatky královny Konstancie proti její vůli odpočívají v Mařidolích.

Poněvadž pak je vyjednávání v plném proudu, aby klášter Tišnovský byl opět jeptíškami obsazen, jest oprávněná naděje, že až obrodí se klášter, dostanou se sem převážné ostatky jeho zakladatelky.

Kéž jen brzy nadejde doba, kdy v opuštěné zdi starobylého kláštera zavítá opět život, kéž nadejde doba, kdy, jako před sto lety, místo lomozu v pronajatých místnostech. povznášeti se bude tichá modlitba zbožných, Bohu oddaných duší z „Brány nebes“ ku bráně nebes . . .

